

Toespraak

van de Voorzitter van de Eerste Kamer, prof.dr. J.A. Bruijn, ter gelegenheid van het afscheid van de leden Bikker, Pouw-Verweij en Teunissen in verband met hun verkiezing tot lid van de Tweede Kamer

datum 30 maart 2021

Algemeen

Op 17 maart jongstleden vonden de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaats. Morgen wordt de nieuwe Tweede Kamer beëdigd. Vandaag nemen wij in dit huis afscheid van drie Eerste Kamerleden die als gevolg van de uitslag van die verkiezingen de overstap maken naar de Tweede Kamer.

In 2017 vertrokken vijf Kamerleden tussentijds naar de toen nieuwgekozen Tweede Kamer. Wat dat betreft valt het verlies dit keer mee. Vooral nog tenminste: twee senatoren zijn net buiten de boot gevallen, zij zitten - bij vertrek van leden uit de nieuwgevormde Tweede Kamerfracties - nog op het vinkentouw.

Dat wij vandaag drie vrouwelijke senatoren uitzwaaien moge toeval zijn, in ieder geval leveren wij als Eerste Kamer zo wel een bijdrage aan het stijgend aantal vrouwen in de Tweede Kamer.

Tussentijds vertrek uit deze Kamer is overigens geen nieuw verschijnsel, het is van alle tijden. Zo leverde dit huis in de vorige zittingsperiode 2015-2019 onder meer de minister van Financiën, de vicepresident van de Raad van State, diverse staatsraden, een burgemeester en een gedeputeerde.

De Eerste Kamer is kennelijk een gewaardeerde kweekvijver of opstap naar andere functies in de politiek of het openbaar bestuur. Het is op zich goed om te zien dat de leden van de Eerste Kamer kennelijk brede waardering genieten.

Dat geldt ook voor het instituut Eerste Kamer, want omgekeerd maken voormalige leden van de Tweede Kamer geregeld de overstap naar de Senaat. In acht van de huidige vijftien fracties in dit huis zitten wel één of meerdere personen die hun sporen mede in de Tweede Kamer hebben verdiend.

Mirjam Bikker

Op 9 juni 2015 bent u beëdigd als lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie. U kwam als 33-jarige in de Kamer: als één van de jongste Kamerleden. Het jongste Eerste Kamerlid ooit is nog steeds Driek van Vugt, die bij zijn aantreden 19 jaar was.

Met een korte onderbreking vanwege zwangerschapsverlof bent u inmiddels bijna zes jaar lid van dit huis. Sinds 11 juni 2019 bent u fractievoorzitter. Tevens bent u voorzitter van de Eerste Kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, een commissie die u - naar verluidt - met een zekere strengheid hebt geleid, daarbij de procedures en de rol van de Eerste Kamer goed bewakend.

U bent doordeseemd van de politiek. De Tweede Kamer is daarbij voor u geen onbekend terrein: u was daar van 2008 tot 2010 en van 2013 tot 2015 beleidsmedewerker van de ChristenUnie-fractie. U was ook lid en fractievoorzitter van de Christen Unie-fractie van de gemeenteraad van Utrecht van 16 maart 2006 tot 24 januari 2013. En u was eerder beleidsmedewerker van de ChristenUnie-fractie van de Provinciale Staten. U heeft, kortom, vele kamers van het huis van Thorbecke van binnen gezien.

U heeft in de Eerste Kamer over een groot aantal onderwerpen het woord gevoerd: onderwijs, justitie, de rechtsstaat, de mediawet, het Belastingplan. Als fractievoorzitter voerde u het woord tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen en als 'invaller' bij de Algemene Financiële Beschouwingen.

datum 30 maart 2021

blad 2

U heeft een passie voor grondrechten en een grote belangstelling voor de uitvoerbaarheid van wetgeving, een kerntaak in dit huis. In uw ontslagbrief aan mij schreef u hierover: "De volksvertegenwoordiging op deze plek in de luwte heeft een grote meerwaarde als er daadwerkelijk ruimte is voor reflectie, voor degelijke controle van wetgeving. Het is een groot goed in ons land dat onze democratische rechtsstaat functioneert door macht en tegenmacht. De eigenstandige positie van de Eerste Kamer, waarin juist wetgeving secuur wordt getoetst aan de vereisten van rechtmatigheid, doelmatigheid en uitvoerbaarheid is essentieel. Daarmee wordt de Kamer waarschijnlijk hoogstzelden brandpunt van de aandacht, maar is ze immer het baken van zorgvuldige toetsing."

Kenmerkend in uw optreden in het plenaire debat zijn uw doorvragen en uw vasthoudendheid om uw punt te maken. U weet daarbij de weg naar de interruptiemicrofoon dikwijls goed te vinden. En als jurist weet u vaak als geen ander hoe zaken in elkaar zitten. Daarbij blijft u te allen tijde een hele constructieve debater, maar ook iemand met humor en relativering.

In uw bijdragen repte u vaak over het belang van de gemeenschap. In uw maidenspeech op 23 juni 2015 tijdens een debat over aanscherping van de maatregelen ter bestrijding van voetbalvandalisme zei u daarover bijvoorbeeld: "Mooie collectieve momenten bouwen de gemeenschap op. Of het nu om een stadsfeest, een sporttoernooi of het inluiden van een nieuw jaar gaat." Maar u deinsde er toen ook niet voor terug strenge maatregelen als een gebiedsverbod, een groepsverbod en een meldingsplicht te steunen, zij het niet onvoorwaardelijk: "Tegelijkertijd zijn het wel stevige instrumenten. Zij raken de persoonlijke vrijheid van het individu en daarom moet er een grondige motivering zijn voor de toepassing daarvan."

In een interview over wat u boeit aan de politiek zei u ooit: "Het is zo mooi dat je het over alles kan hebben. Dat je mensen spreekt en onderzoekt: wat kan ik doen om te helpen?"

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in 2019, uw eerste als fractievoorzitter, zei u onder meer: "De uitdaging ligt niet alleen in het halen van bepaalde wettelijke normen of verdragsnormen. Nee, het begint ermee dat men vertrouwen heeft in de overheid, met duidelijke maatregelen die te dragen zijn door burgers en bedrijven. Hoe zorgt de regering dat het probleem en de oplossing een gedeelde zaak blijven?" Deze woorden hebben in deze coronatijd niets aan actualiteitswaarde ingeboet.

Het bestrijden van misstanden in de wereld van de prostitutie is een rode draad in uw carrière. U kaartte die misstanden al aan in het begin van uw politieke carrière in de gemeenteraad van Utrecht, u schreef als medewerker van de ChristenUnie-fractie in de Tweede Kamer mee aan een initiatiefwetsvoorstel hierover en zie: vorige week debatteerde u op de valreep in dit huis nog over het betreffende wetsvoorstel. Of dit wetsvoorstel tot een succesvolle afronding komt, zal zo meteen blijken bij de stemming. Mocht het onverhoopt stranden dan kan ik mij zomaar voorstellen dat u het daar in uw nieuwe functie niet bij zult laten zitten...

Nicki Pouw-Verweij

U bent, met een onderbreking vanwege zwangerschapsverlof, sinds 11 juni 2019 lid van de Eerste Kamer. U was op dat moment met uw 28 jaar het jongste Eerste Kamerlid, net zoals Christine Teunissen – ik kom zo over haar te spreken – dat eerder was toen zij in de Eerste Kamer aantrad.

U bent in dit huis inmiddels lid geweest van maar liefst drie fracties. U begon als lid van de fractie van Forum voor Democratie. Daarna trad u toe tot de Fractie-Van Pareren, die later een naamswijziging onderging tot de huidige Fractie-Nanninga. En in de Tweede Kamer wordt u onderdeel van de fractie van JA21. Laat het een geruststelling zijn dat een dergelijke politieke trektocht niet uniek is. Velen gingen u voor. Zo had bijvoorbeeld de voormalige fractievoorzitter van 50Plus in dit huis een politiek leven bij vier partijen, landelijk en lokaal. En dat was in een tijd dat de politiek nog overzichtelijk werd genoemd...

datum 30 maart 2021

blad 3

U was bij Forum voor Democratie, dat in 2016 is opgericht, actief bij de jongerenorganisatie. En u kandideerde zich in 2018 voor de gemeenteraad van Amsterdam maar werd toen niet gekozen. Een jaar later werd u wel gekozen als lid van de Provinciale Staten van Utrecht.

De zorg is uw werkterrein en politiek gesproken uw aandachtsgebied. U werkt naast uw Eerste Kamerlidmaatschap sinds mei 2015 als arts-onderzoeker bij het VU Medisch Centrum, inmiddels omgedoopt tot Amsterdam UMC. Hier doet u promotieonderzoek op het gebied van nieuwe beeldvormende technieken bij reumatische ziekten. Nu u fulltime politiek actief gaat worden wordt dat wellicht lastig. In een artikel in Medisch Contact van 11 maart jl. - over artsen op de kandidaatslijsten bij de afgelopen verkiezingen - meldde u dat u hoopt eind dit jaar uw promotieonderzoek af te ronden. Ik hoop van harte dat dit u, naast een druk Tweede Kamerlidmaatschap, gaat lukken.

In datzelfde artikel in Medisch Contact vertelde u over uw motivatie voor de politiek: "Ik ben politiek actief geworden omdat ik denk dat het zorgbeleid moet worden gemaakt door mensen die aan het bed staan. Ik vind dat er sowieso meer mensen met medische expertise politiek actief moeten worden." U kunt zich voorstellen dat deze woorden mij, en met mij de overige artsen in deze zaal, als muziek in de oren klinken.

U bent ook een groot muzikliefhebber en fan van BTS. Ik heb dat even moeten opzoeken. BTS staat voor een Zuid-Koreaanse jongensband van drie rappers en vier zangers. Op Instagram konden wij meeluisteren met uw verzoek aan NPO-3FM om Dynamite, één van hun populaire liedjes, te draaien. Overigens heb ik begrepen dat er in de Tweede Kamer een exclusief, maar groeiend clubje van liefhebbers van heavy metal bestaat. Ik hoor te zijner tijd graag van u hoe de eventuele muzikale match met hen is bevallen....

Christine Teunissen

U bent sinds 9 juni 2015, met een korte onderbreking, lid van de Eerste Kamer voor de fractie van de Partij voor de Dieren. In die korte onderbreking van 11 oktober 2018 tot 31 januari 2019 was u lid van de Tweede Kamer, als vervanger van Marianne Thieme. Met uw aanstaande vertrek bent u dus - wat juristen noemen - een recidivist. Overigens was u van 2012 tot 2014 als persvoorlichter van de Partij voor de Dieren ook al actief in de Tweede Kamer.

Bij uw installatie in dit huis was u destijds met 29 jaar het jongste Eerste Kamerlid. Deze eer moet u nu laten aan uw collega Nicky Pouw-Verweij, die morgen zoals gezegd met u naar de Tweede Kamer vertrekt. Mensen die de Eerste Kamer vooral ook zien als een gezelschap van oudere - en in mijn geval ook kalende - heren en dames, hebben dus niet altijd gelijk. De Eerste Kamer is inmiddels geregeld ook een kweekvijver van jong politiek talent; ik hoop van harte dat de partijen bij de kandidaatstelling voor de nieuwe Eerste Kamer in 2023 - ik zie sommigen van u verschrikt kijken: zijn we al halverwege onze zittingsperiode? - deze trend zullen vasthouden.

Uw keuze voor de politiek was niet vanzelfsprekend. Eerst was u actief in het ontwikkelingswerk. Daar deed u een voor u bepalende ontdekking, zo verklaarde u in een interview op de website Vice Versa: "Tijdens vrijwilligerswerk in Ghana en een onderzoek in Suriname kwam ik erachter dat veel problemen in ontwikkelingslanden - droogte, economische ongelijkheid, klimaatverandering - nauw samenhangen met wat wij in het rijke Westen doen. Toen besloot ik dat ik niet dáár, maar hier iets wil doen aan de oorzaken."

En dat doet u zowel in de Haagse gemeenteraad, waar u fractievoorzitter was, als in de Eerste Kamer, waar u lid bent van de drie commissies. U hecht daarbij waarde aan goed debat en deinst niet terug voor stevige stellingnames. Zo noemde u de coalitie in een interview voor Den Haag Centraal ooit 'stemma's' en zei daarover verder: "Dat vind ik schadelijk. Voor de democratie, de rechtsstaat. Je hebt macht én tegenmacht nodig." En u zei toen ook: "We willen vasthouden aan onze idealen. Een van de dingen die daarbij hoort, is dat je een goed debat hebt. Dat komt ook de kwaliteit van wetten ten goede. Dat heb ik in de Eerste Kamer gezien. Vaak is er nog zo veel mis met de wetten die daar komen."

datum 30 maart 2021

blad 4

Geregeld trok u de aandacht met andere zaken dan wetsbehandeling. Zo diende u in 2018 een motie in om de maaltijden die in de Eerste Kamer geserveerd worden in principe vrij te laten zijn van vlees en vis, waarbij die producten op verzoek voor ieder die dat wenst beschikbaar zullen zijn. Ook verscheen u vorig jaar op Prinsjesdag in een bijzondere outfit: een jurk die bestond uit honderden kleine spiegeltjes, een subtiel verwijzing naar de Eerste Kamer, die ook *Chambre de Réflexion* wordt genoemd: de plek waar Kamerleden niet de waan van de dag volgen, maar tijd nemen voor reflectie. "Stof tot nadenken", plaatste u bij een tweet met een foto van uw jurk en bijpassend mondkapje.

Vasthoudend bent u ook. Zo diende u ooit bij het Gerechtshof bezwaar in tegen het besluit van het Openbaar Ministerie om geen vervolging in te stellen tegen de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, Klaas Dijkhoff, die op 24 november 2018 500 'proefballonnen' met zijn beeltenis opliet tijdens het VVD-congres in Den Bosch. U zei daarover op de website van uw partij: "Dat ballonoplatingen schadelijk zijn voor dieren en natuur is al heel lang bekend, ook bij de VVD. Dijkhoff heeft zijn proefballonnen via alle mogelijke media aangekondigd. Hij heeft een forse hoeveelheid afval met zijn portret erop in het ecosysteem gebracht met de bedoeling die verspreid over Nederland te laten landen met het oogmerk vrije publiciteit te oogsten."

Maar zat u niet in 2019 voor een ludieke klimaatactie met een Rapunzel-pruik in het raam vanuit de Eerste Kamer uitkijkend op het Binnenhof? Daar kreeg u nog een kleine reprimande voor, maar toen had u uw punt al ruimschoots gemaakt. En werd in de campagne voor Provinciale Statenverkiezingen 2015 uw portret niet levensgroot geprojecteerd op de muur aan de kant van de Hofvijver? Ik vermoed zomaar dat u en de heer Dijkhoff aan elkaar gewaagd zouden zijn wat betreft originele acties. Maar u zult elkaar niet meer treffen in de Tweede Kamer, want hij neemt daar vandaag afscheid.

Mevrouw Bikker, beste Mirjam

Mevrouw Pouw-Verweij, beste Nicki

Mevrouw Teunissen, beste Christine

Ik wens jullie, en ik weet zeker dat ik namens iedereen hier spreek, niet alleen jullie collega-senatoren, maar ook de medewerkers van de Griffie, heel veel succes vanaf morgen in de Tweede Kamer.

Met jullie deskundigheid, jullie inzet en jullie gedrevenheid gaat dat zeker lukken. En ik spreek vast ook namens velen hier als ik zeg dat we jullie gaan missen; om dezelfde redenen als hierboven, maar ook om jullie collegialiteit en jullie opgewektheid. En weet, tot slot, dat als jullie ooit een initiatiefvoorstel zouden mogen ontwikkelen, jullie altijd van harte welkom zijn om dat in dit huis te verdedigen!